

Samenstellingen vormen (vraag 5)
Afleidingen herkennen (vraag 6)**Wat is een samenstelling?**

We bedenken niet voor elk nieuw ding een nieuw woord. Soms plakken we twee of meer bestaande woorden aan elkaar. Zo krijgen we een nieuw woord.

We noemen zo'n woord een samenstelling.

Bv. **voetbal**, **handdoek**, **politiekantoor** ...

Samenstellingen kunnen ook uit meerdere woorden bestaan.

Bv. **hottentottentententententoonstellingen** ...

Wat is een afleiding?

Sommige woorden bestaan uit een woord waaraan een klein stukje is toegevoegd.

Je leidt ze af van een bestaand woord.

*Ik heb **honger**, dus ben ik **hongerig**.*

Soms staat het toegevoegde stukje vooraan.

Dat noemen we een voorvoegsel.

bezoeken, **oneerlijk**, **verkopen**, **geknor** ...

Soms staat het toegevoegde stukje achteraan.

Dat noemen we een achtervoegsel.

zielig, **zekerheid**, **eerlijk** ...

Woorden met zo'n toegevoegd stukje noemen we **afleidingen**.

a Welke woorden vormen een samenstelling? Verbind!

slaap ☐	☐ bus	peper ☐	☐ molen
post ☐	☐ doek	tuin ☐	☐ danser
droog ☐	☐ zak	tafel ☐	☐ huis
fiets ☐	☐ rek	huis ☐	☐ kleed
hand ☐	☐ bel	koord ☐	☐ werk

b Maak nu zelf een samenstelling met:

vuilnis → _____	huis → _____
bloem → _____	zand → _____

Verzin zelf afleidingen. Schrijf ze in de juiste kolom.

be-	ver-	ge-
_____	_____	_____
_____	_____	_____
-lijk	-heid	-ig
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Verwijswoorden verbinden met het corresponderende antecedent (vraag 3a)

Oorzaak en gevolg: vermoedelijke oorzaken vaststellen (vraag 3b)

Structuur vinden in eenvoudige teksten (vraag 3c)

Lees eerst de tekst.

Beantwoord daarna de vragen.

Karlsson en de baby

Erik heeft een wel erg bijzondere vriend: Karlsson. Karlsson is een dik mannetje. Hij woont op het dak en kan vliegen. Op een dag gaan Karlsson en Erik een wandeling maken over de daken van Stockholm.

Op dat ogenblik begon er vlak in de buurt een klein kind te huilen. Erik had het al eerder gehoord, maar het was tussendoor even stil geweest. De baby was zeker weer in slaap gevallen. Maar nu begon het gehuil opnieuw, in een van de dichtstbijzijnde zolderkamertjes. Het was een zielig geluid!

“Arm kind”, zei Erik. “Misschien heeft het wel pijn in zijn buik.”

“We gaan eens kijken”, zei Karlsson. “Kom maar mee!”

Ze klommen langs de goot tot vlak onder het zolderkamertje en Karlsson gluurde voorzichtig naar binnen.

“Een klein kindje, heel alleen”, zei hij. “Papa en mama zijn er zeker vandoor?”

Het kind hilde nog zieliger dan tevoren.

“Hou je maar koest, hou je maar koest”, zei Karlsson en hees zich op de vensterbank. “Hier komt Karlsson van het dak, de beste kinderverzorger van de wereld.”

Erik wou niet alleen buiten blijven staan. Hij kroop dus ook door het raam naar binnen, hoewel hij zich angstig afvroeg wat er zou gebeuren als de ouders van de baby terug zouden komen. Maar Karlsson was helemaal niet bang. Hij liep naar het bedje van het kind, en aaide het met zijn mollige wijsvinger onder de kin.

“Plutti-plutti-plut”, zei hij guitig. Toen keerde hij zich naar Erik. “Dat moet je tegen kleine kinderen zeggen, dat vinden ze leuk.”

Van verbazing hield het kleine meisje opeens op met huilen, maar zodra het een beetje rustig was geworden, begon het opnieuw.

“Plutti-plutti-plut ... en dan doe je zo”, zei Karlsson. Hij rukte de baby uit bed en gooide haar een paar keer achter elkaar de lucht in.

Misschien vond het kind het wel leuk, want het begon te lachen en deed daarbij een mond zonder tandjes wijd open.

Karlsson keek trots voor zich uit. “Niks aan om kinderen weer blij te maken”, zei hij.

“De beste kinderver ...”

Verder kwam hij niet, want de baby begon weer te huilen.

“Plutti-plutti-plut”, brulde Karlsson woedend en hij wierp het kind nog wilder de lucht in.

“Plutti-plutti-plut heb ik gezegd, en dat meen ik ook!”

Het meisje schreeuwde jammerlijk en Erik strekte er zijn armen naar uit.

“Kom, geef haar maar even”, zei hij.

Meer lezen?
Karlsson van het dak
Astrid Lindgren
Ploegsma, 2007

- a Deze zinnen vind je terug in de tekst.
Over wie of waarover gaat het vet gedrukte woord?
Schrijf op.

Erik had **het** al eerder gehoord.

Hou **je** maar koest!

“Plutti-plutti-plut”, zei **hij** guitig.

“Geef **haar** maar even”, zei **hij**.

- b Hoe komt het?
Het gevolg is telkens gegeven. Ga in de tekst op zoek naar een gepaste oorzaak.
(Stel in jezelf telkens de vraag ‘Waarom?’)

Karlsson keek trots voor zich uit.

Het was tussendoor even stil geweest.

Hij kroop dus ook door het raam naar binnen.

- c Plaats deze zinnen in de juiste volgorde.

_____ Karlsson gooit de baby de lucht in.

_____ Ze horen een baby huilen.

_____ Erik vraagt om de baby te geven.

_____ Karlsson en Erik maken een wandeling over de daken.

_____ Karlsson gluuert voorzichtig naar binnen.

Samenstellingen vormen (vraag 5)
Afleidingen herkennen (vraag 6)

Wat is een samenstelling?

We bedenken niet voor elk nieuw ding een nieuw woord. Soms plakken we twee of meer bestaande woorden aan elkaar. Zo krijgen we een nieuw woord.

We noemen zo'n woord een samenstelling.

Bv. **voetbal**, **handdoek**, **politiekantoor** ...

Samenstellingen kunnen ook uit meerdere woorden bestaan.

Bv. **hottentottentententententoonstellingen** ...

Wat is een afleiding?

Sommige woorden bestaan uit een woord waaraan een klein stukje is toegevoegd.

Je leidt ze af van een bestaand woord.

*Ik heb **honger**, dus ben ik **hongerig**.*

Soms staat het toegevoegde stukje vooraan.

Dat noemen we een voorvoegsel.

bezoeken, **oneerlijk**, **verkopen**, **geknor** ...

Soms staat het toegevoegde stukje achteraan.

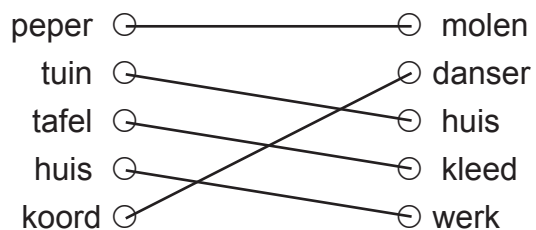
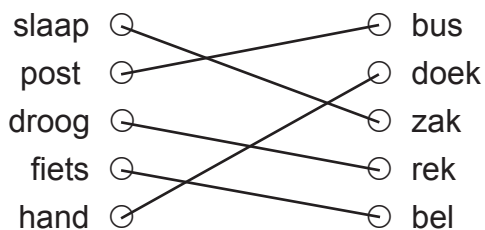
Dat noemen we een achtervoegsel.

zielig, **zekerheid**, **eerlijk** ...

Woorden met zo'n toegevoegd stukje noemen we **afleidingen**.

a Welke woorden vormen een samenstelling? Verbind!

b Maak nu zelf een samenstelling met: *bijvoorbeeld*

vuilnis → vuilnisbelt

huis → huisarts

bloem → bloempot

zand → zandloper

Verzin zelf afleidingen. Schrijf ze in de juiste kolom.

eigen invulling

be-	ver-	ge-
-lijk	-heid	-ig

Verwijswoorden verbinden met het corresponderende antecedent (vraag 3a)

Oorzaak en gevolg: vermoedelijke oorzaken vaststellen (vraag 3b)

Structuur vinden in eenvoudige teksten (vraag 3c)

Lees eerst de tekst.

Beantwoord daarna de vragen.

Karlsson en de baby

Erik heeft een wel erg bijzondere vriend: Karlsson. Karlsson is een dik mannetje. Hij woont op het dak en kan vliegen. Op een dag gaan Karlsson en Erik een wandeling maken over de daken van Stockholm.

Op dat ogenblik begon er vlak in de buurt een klein kind te huilen. Erik had het al eerder gehoord, maar het was tussendoor even stil geweest. De baby was zeker weer in slaap gevallen. Maar nu begon het gehuil opnieuw, in een van de dichtstbijzijnde zolderkamertjes. Het was een zielig geluid!

“Arm kind”, zei Erik. “Misschien heeft het wel pijn in zijn buik.”

“We gaan eens kijken”, zei Karlsson. “Kom maar mee!”

Ze klommen langs de goot tot vlak onder het zolderkamertje en Karlsson gluurde voorzichtig naar binnen.

“Een klein kindje, heel alleen”, zei hij. “Papa en mama zijn er zeker vandoor?”

Het kind hilde nog zieliger dan tevoren.

“Hou je maar koest, hou je maar koest”, zei Karlsson en hees zich op de vensterbank. “Hier komt Karlsson van het dak, de beste kinderverzorger van de wereld.”

Erik wou niet alleen buiten blijven staan. Hij kroop dus ook door het raam naar binnen, hoewel hij zich angstig afvroeg wat er zou gebeuren als de ouders van de baby terug zouden komen. Maar Karlsson was helemaal niet bang. Hij liep naar het bedje van het kind, en aaide het met zijn mollige wijsvinger onder de kin.

“Plutti-plutti-plut”, zei hij guitig. Toen keerde hij zich naar Erik. “Dat moet je tegen kleine kinderen zeggen, dat vinden ze leuk.”

Van verbazing hield het kleine meisje opeens op met huilen, maar zodra het een beetje rustig was geworden, begon het opnieuw.

“Plutti-plutti-plut ... en dan doe je zo”, zei Karlsson. Hij rukte de baby uit bed en gooide haar een paar keer achter elkaar de lucht in.

Misschien vond het kind het wel leuk, want het begon te lachen en deed daarbij een mond zonder tandjes wijd open.

Karlsson keek trots voor zich uit. “Niks aan om kinderen weer blij te maken”, zei hij.

“De beste kinderver ...”

Verder kwam hij niet, want de baby begon weer te huilen.

“Plutti-plutti-plut”, brulde Karlsson woedend en hij wierp het kind nog wilder de lucht in.

“Plutti-plutti-plut heb ik gezegd, en dat meen ik ook!”

Het meisje schreeuwde jammerlijk en Erik strekte er zijn armen naar uit.

“Kom, geef haar maar even”, zei hij.

Meer lezen?
Karlsson van het dak
Astrid Lindgren
Ploegsma, 2007

- a Deze zinnen vind je terug in de tekst.
Over wie of waarover gaat het vet gedrukte woord?
Schrijf op.

Erik had **het** al eerder gehoord.

het gehuil van een klein kind

Hou **je** maar koest!

de baby

“Plutti-plutti-plut”, zei **hij** guitig.

Karlsson

“Geef **haar** maar even”, zei **hij**.

de baby

Erik

- b Hoe komt het?
Het gevolg is telkens gegeven. Ga in de tekst op zoek naar een gepaste oorzaak.
(Stel in jezelf telkens de vraag ‘Waarom?’)

Karlsson keek trots voor zich uit.

De baby begon te lachen.

Het was tussendoor even stil geweest.

De baby was zeker weer in slaap gevallen.

Hij kroop dus ook door het raam naar binnen.

Erik wou niet alleen buiten blijven staan.

- c Plaats deze zinnen in de juiste volgorde.

4 Karlsson gooit de baby de lucht in.

2 Ze horen een baby huilen.

5 Erik vraagt om de baby te geven.

1 Karlsson en Erik maken een wandeling over de daken.

3 Karlsson gluurde voorzichtig naar binnen.